

Parmaklıkların İki Yanı: Bir Cinayet Romanı

Fatih Tepebaşılı*

Tepebaşılı, F., Türk Folklor Araştırmaları/Turkish Folklore Research. 2025-II/ Sayı/No. 371, ss. 293-305. e-ISSN 3023-4670. DOI: 10.61620/tfa.81 <https://turkfolklorarastirmalari.com>

Öz

Metin, yazar Friedrich Ch. Zauner'in "Dort oben im Walde bei diesen Leuten" adlı romanını çeşitli açılardan incelemektedir. Romanın başlığındaki "orada yukarıda ormanda bu insanların arasında" ifadesindeki dışlama düşüncesi, metin boyunca tekrarlanan bir leitmotif olarak öne sürülmektedir. Yazar, bu başlık aracılığıyla "biz ve onlar" ayrımını vurgulayarak okuyucuda merak uyandırmayı amaçlamaktadır. Eserde, şehirli polis memuru Obermann'ın bir cinayeti çözme çabası ve bu süreçte taşra hayatı ile yabancı işçi meselesiyle karşılaşması anlatılmaktadır. Ana olaya eklenen köy-şehir, yerli-yabancı gibi kutuplaşmalar üzerinden farklı sorunlar işlenmektedir. Yazar, karakterlerin farklı bakış açılarını kişisel anlatım konumuyla aktarmakta ve zaman zaman şiirsel bir dil kullanmaktadır. Sonuç olarak, roman, farklı dünyalara ait insanların karşılaşmalarını, toplumsal gerilimleri ve insanın doğayla ilişkisini çeşitli karşıtlıklar üzerinden ele alan çok katmanlı bir yapıya sahiptir. Obermann'ın gözlemleri aracılığıyla taşra hayatının kendine özgü dinamikleri ve şehir hayatıyla olan zıtlığı belirginleştirilmektedir

Anahtar sözcükler: Friedrich Ch. Zauner, novel, Austrian literature, murder, immigrant

Both Sides of the Bars: A Murder Mystery

Abstract

The text examines Friedrich Ch. Zauner's novel "Dort oben im Walde bei diesen Leuten" from various perspectives. The concept of exclusion found

* Prof.Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Alman Dili Eğitimi/ Necmettin Erbakan University Ahmet Keleşoğlu Faculty of Education Foreign Language Education German Language Education. Konya-Türkiye.ftepebasili@erbakan.edu.tr.
ORCID 0000-0002-9412-2337

in the title, "dort oben im Walde bei diesen Leuten" (up there in the woods among these people), is highlighted as a leitmotif that runs throughout the text. The author intends to emphasize the distinction between "us" and "them" through this title, thereby arousing the reader's curiosity. The work narrates the efforts of the urban police officer Obermann to solve a murder and his encounter with rural life as well as the issue of foreign workers during this process. In addition to the main plot, various problems are addressed, based on contrasts such as city-country and locals-foreigners. The author conveys the different perspectives of the characters through a personal narrative perspective and occasionally uses a poetic language. In conclusion, the novel has a multi-layered structure that deals with the encounters of people from different worlds, social tensions, and the relationship between humans and nature through various contrasts. Through Obermann's observations, the unique dynamics of rural life and its contrast with city life are clarified. Such as subject, scope, importance, purpose and method should be stated, findings and determinations on the subject should be included and the main conclusions reached should be mentioned. It should be between 150-250 words. It should be written in a single paragraph.

Keywords: Friedrich Ch. Zauner, novel, Austrian literature, murder, immigrant

Giriş

Tarihsel şahsiyetler olarak yazarlar, coğrafyaları ile karşılıklı münasebetler içindedirler. Coğrafya burada elbette sadece mekân anlamına gelmez, üzerinde şekillendirdiği kültürü de barındırır. Olumlu veya olumsuz tanımlanabilecek bu ilişkiler, anılar ve kullanılan dil üzerinden sürekli tekrarlanır ve de istemli veya istemsizce metinlere dönüşür. Sonraki kuşaklara aktarılmak üzere yazılan bu satırlarda kültürün hemen her unsuru ölümsüzleşirken yazarlar, birbirlerine hem kaynaktır hem de hedeftirler. Dil yardımıyla metinleşmiş haldeki bu etkileşim süreci geçmiş ve gelecek arasında salınır. Yansıttıkları mazi ne kadar değerliyse, keşfedilmemiş dünyalara doğru attıkları yeni adımlar da aynı oranda başarı hanelerine kayıt edilmelidir.

Avusturyalı Friedrich Ch. Zauner (1936) böyle bir ilişkiyi kendince temsil etmeye çabalayan yazarlardan birisidir. (Erdoğan, 2025: s. 469) Felsefe doktoru ve çok yönlü bir yazar olarak öğretmenlik ve tiyatro ile uğraşır. Son yıllarda özellikle İncil’de yer alan bazı hikâyelerin yıllık olarak tekrarlanan etkinliklerde (“Rainbacher-Evangelien”

başlığı altında) sahnelenmesi ilgi alanları arasındadır. Dört ciltlik “Ebediliğin Sonu” (das Ende der Ewigkeit) isimli nehir romanında ülkesinin tarihini bir kronist edasıyla sergiler.

Görsel 1: Romanın farklı baskılarındaki kapak görselleri

Eseri tanımlamak için başlıklarda zikredilen ve zamanla değişen kavramların değişimini “Roman”, “Erzählung” ve “Kriminalroman” gibi yukarıdaki görsellerden takip etmek mümkündür. Bunların uyandıracığı farklı çağrışımlar eseri okuyup anlama ve okur beklentilerinde önemli rol oynayacağı aşikârdır. Mesela “Roman” sözcüğünün olaylara dair belirsizlik ifade eden geniş anlamına karşın “Kriminalroman” ise daha en başından okurda cinayet izi sürme duygusunu tetikler.

Onun, sahnelenen ve TV filmi yapılan “Dort oben im Walde bei diesen Leuten” (Sonraki kullanımlarda “DoW” şeklinde kısaltılacaktır.) isimli romanının başlığını (ilk baskısı, 1981) kelime kelime çevirecek olursak: “Orada yukarıda ormanda bu insanların arasında [yanında]”dır. Yukarıdaki görselden de anlaşılacağı üzere, muhtelif baskılara ait kitap kapaklarında roman, hikâye / anlatı, cinayet romanı gibi değişen alt

başlıklar kullanılmıştır. Büyük bir ihtimalle ticari bir hamle olarak göreceğimiz bu isim değişiklikleri edebiyat pazarında yer tutma, okurların satın alma tercihlerini etkileme çabasıdır. Lakin beklenti yaratmaya yarayan bu hamleler yüzünden okurun metne bakış açısı ister istemez yönlendirilmektedir. Diğer taraftan ise edebi türleri sınıflandırma sorunu altında özetlenebilen bazı etiketlerin ne kadar öznel olduğu gerçeği açığa çıkmaktadır. Geçişkenlikler yüzünden sanıldığıının aksine türler arasında kesin sınırlar tayin etmek her zaman mümkün değildir.

Kullandığımız baskıda (2000 tarihli), türü göstermek için alt başlık olarak “Erzählung” tercih edilmiştir. Kelime, dar anlamda “hikâye” geniş anlamda “anlatı” gibi anlamları taşır: Bahse konu metnin uzunluğu ve eser hakkında yazılanlara bakıldığında geleneksel hikâye türünün (dar anlam) kastedilmediği açıktır. “Erzählung” kavramına son yıllarda üst kavram olarak edebiyata özgü “anlatı” türünü ifade etmek için başvurulur: Eski bir tabir ile “tahkiye sanatı”, metin uzunluğuna dikkat edilmeksizin bir bütün oluşturacak denli kurgulanmış bazı olayları anlatma sanatıdır. Bu vesile ile hatırlatmak gerekirse, yaygınlaşan “anlatı” kavramı, hem edebiyat kavramı hem de edebi tür sorunu tartışmalarının etkisini taşır. Bilindiği gibi edebi olan veya olmayan (günlük yaşam hikâyeleri vs.) değişik anlatı türleri mevcuttur, günümüzde bunlar “anlatı” (Narrasyon) gibi bir disiplinin şekillenmesine yol açmıştır. Burada ise edebî olan anlatı anlamında kullanılmış fakat türler arasında geçişkenlik sorunu göstermektedir. Benzer sayfa veya kelime sayısına sahip iki eserden birinin roman diğerinin hikâye olarak nitelendirilmesi edebiyat açısından handikaplardan birisidir.

2. Temel Sorunsallar

Bu eser, açısından ilk dikkati çeken “Orada yukarıda ormanda bu insanların arasında.” şeklindeki isimlendirme konusudur. Romanın isminde yer alan dışlama düşüncesi, leitmotif olarak romanın değişik bölümlerinde sürekli tekrarlanır:

-Jandarma Jodok, Obermann’a hitaben: “Bu insanlar... yani köy halkında hiç bir şey değişmiyor” (DoW, 47)

-Yabancı işçi Stojak’a göre: “Biz yukarıda barakalarımızda yaşıyoruz. Onlar ise aşağıda köyde yaşıyorlar.” (DoW, 80)

-Heidi’nin sözleri ise: “Orada yukarıda ormanda, dışardaki ormanın arkasında.” (DoW, 121)

Başarılı bir başlık örneği olarak gösterebileceğimiz romanın ismi, kayda değer bir derecelendirme sanatıdır. (Klimax) Kullanılan her kelime örtük biçimde “bura”ya göre karşılaştırmayı, eninde sonunda ise “biz ve onlar” üzerinden dışlama düşüncesini bir üst seviyeye taşıırken merak uyandırma unsuruna da yer verir:

Orada → Yukarıda → Ormanda → Bu insanlar → Arasında

Buraya göre → orada

Aşağıya göre → yukarıda

Köye göre → ormanda (örtük biçimde şehire göre → köyde)

Yerliye göre → yabancıların yanında

Serbest oluşa göre → kuşatılmışlık

Aşağıdan yukarı yani şehirden köye ardından yerliden yabancıya, bilinenden bilinmeyene doğru attığı adımlarla, kişinin üzerinde yürüdüğü mekâna dair kendi zihninden geçenleri yansıtmaları oldukça dikkat çeker. Ormandaki “bu insanlar” kırılma anıdır. Eserde “bu insanlar” ile iki grup kast edilir: Birincisi o köylerde yaşayan sakinler diğerleri ise çalışmak üzere gelen yabancı işçiler. Kahraman, bölgenin içine doğru yaklaştıkça farklılıkları gözlemekte, toplumsal gerginleri bizzat yaşamaktadır. Diğer bir ifadeyle bir grubun diğerini etiketlediği anlaşılmaktadır. Geçici bir süreliğine de olsa “yukarı” doğru çıktıkça kuşatılmışlık seviyesi artmaktadır.

Yönlendirici olay (roter faden) zaten iyi geçinemediği karısından uzak durmak niyetini de barındıran görevine düşkün (!), inatçı bir polisin, arkadaş ve amirlerinin baskısıyla kaplıca ziyaretidir. Yolda arabasının kaza yapması üzerine normal seyahat güzergâhının dışına çıkarak yardım bulmak amacıyla civardaki bir köye varması ile bir cinayeti öğrenir. Arabasının tamiri için yardım bulmaya uğraşırken bir polis olarak üzeri kapatılmaya çalışılan bu cinayeti çözmeye kalkışır. Bu arada eşiyile telefon konuşmalarında bölgede yaşanan sorunlar açığa çıkar.

Obermann, köy yakınlarındaki dağda bulunan taş ocaklarında tercüman olarak çalışan yabancı işçilerden birisinin, büyük ihtimalle sevdiği kızın babası tarafından işlenilen cinayetini aydınlatmış olmasına rağmen, tarafların suskunluğunu koruması

üzerine kanıt gösteremez. Daha sonra bu suskun dünyayı kendi haline bırakıp “çıktığı yoldan” (!) tekrar normal güzergâhına geri dönerek yarıda kalan kaplıca seyahatine çıkar.

Temelde iki olay zincirinin birbirine eklemlendiği roman, bu haliyle biraz Hollywood filmlerini anımsatır: Kahraman bir yandan karşılaştığı bazı polisiye sorunlarla boğuşurken diğer yandan henüz çocuk sahibi olmadığı eşi Heidi ile ilgili içine düştüğü bazı meseleleri çözmeye çalışır. Farklı olay zincirleri arasındaki gidiş gelişler esere iç dinamizm kazandırır. Geri dönüşlerin vesilesi aile sorunları onu nispeten unutmaya çalıştığı şehre geri götürürken, cinayet ise o zamana kadar yakından tanımadığı taşra hayatının içine çeker ve yabancı işçi meselesiyle karşılaştırır.

Dikkat edilirse ana olaya eklenmiş ve birtakım kutuplaşmalar (köy-şehir, yerli-yabancı, kadın-erkek, yukarı-aşağı) üzerinden geliştirilmiş farklı sorunsalların işlenilmesi gündeme gelir: Yabancı işçi meselesi, cinayet, evlilik sorunları ve şehirle köy hayatının karşılaştırılmasını örnek gösterebiliriz.

Kendi içinde sadece numaralanmış 13 kısımdan ibaret bu eserde, bölüm teşkil ilkesi çoğunlukla birtakım sahnelerin ayrıntılı olarak sunulmasına dayanır. (Mesela 4. ve 5. bölümler.) Olaylar, güz mevsiminde hasat zamanı yaşanır. Şehir yorgunu roman kahramanı bu mevsim vesilesiyle tabiatın bütün renklerini görme fırsatına kavuşur. Olaylar cumartesi başlayıp pazartesi bittiğinden “yoldan çıkış” ister istemez hafta sonu tatiline sıkıştırılır, bir anlamda ancak birkaç gün katlanılabilecek sıra dışı bir yaşama hapsedilir. Diğer yandan bu üç günlük anlatılan zaman (olayların süresi), 225 sayfalık anlatım zamanıyla yani her güne ortalama 75 sayfa denk gelecek şekilde kronolojik olarak sunulur. Ortalama bu rakamlara rağmen gün içerisinde cereyan eden olayların tamamı aynı oranda anlatılmaz. Üç bölüm halindeki başlangıç gününün (cumartesi) yalnızca bir saatlik bir zaman dilimine 56 sayfa ayrılırken, dört bölüm halindeki pazar ise gün boyu olacak şekilde 63 sayfayla verilir. Olayların bir şekilde açıklığa kavuştuğu uzun pazartesi günü ise 135 sayfayla ve altı bölüm halinde anlatılır. Bölümler içerisinde en uzun bölüm ise 28 sayfayla 9. kısımdır, diğerleri 20 veya daha az sayfalar içerir. Yazarda rakamlarla ilgili özel bir merak duygusu hakimdir. Yine zamanın özetlendiği (sıkıştırıldığı) sahneler yanında, anlatılan ve

anlatım zamanının örtüştüğü anlar da mevcuttur. Mesela 100 ve 107 sayfalar arasındaki hayvan kesimi veya bulaşık yıkarken Jodok ile Obermann'ın on beş dakikalık sohbet sürecini gösterebiliriz. Zamanın genişletildiği (esnetildiği) yaklaşık bir dakikalık kedinin fareyi avlama ve onunla oynaması sahnesine ise beş sayfalık anlatım zamanının ayrılması yazarın tiyatroya yakın duruşunu gösterir. Gerek kesim gerekse av sahnesinde ayrıntıya başvurulmasının sebebi günümüz dünyasında çoğu insanın bu gibi olaylarla kısıtlı biçimde tanıklık etmesi düşüncesidir. Yazar, bunlarla bir yandan ilgi çekerken diğer yandan da geçmişte günlük yaşamın olağan akışında olağan bazı rutinleri hatırlatır. Gerilim artmasına paralel olarak anlatım temposunun hızlanması ise başka bir özelliktir.

Bu arada şehirli Obermann'ın saatli, takvimli zaman anlayışı ile dağlar arasında unutulmuş görünümü veren köy sakinlerinin mevsim ve güneş şartlarına bağlı döngüsel zaman anlayışı sıklıkla mukayese edilir. Bir anlamda şehrin, akrep-yelkovan arasına sıkıştırılmış zamanın boyunduruğunda yaşadığı esaret gündeme getirilirken, munis bir evlat gibi doğanın koynuna sokulmuş duran köyün ebedi sakinliği gösterilir. Taşranın, böyle gelmiş böyle gider diyen boş vermiş teslimiyetçi ruhuyla, zamana yetişmeye çalışan hatta onu geçmeye (!) zorlanan isyankâr ruhu karşı karşıya gelir.

Roman, birbirlerini nispeten yeni keşfeden farklı dünyalara ait insanların farklı bakış açılarını daha yakından tanıtmak üzere kişisel anlatım konumunu esas alır. Bakan veya gören kişi aynı zamanda bakılan veya gözlenendir. Eserde bununla ilgili tipik bir sahne bulunur. Obermann köye geldiğinde yakınlardaki bir bara girer. İçeri giriş anı, iki farklı kişi üzerinden sunulur.

“Obermann içeri girdiğinde oradaki yegâne müşteri kadehinin yarısını götürmüştü. Yaşını hiç göstermeyen Baldur, cılız bir delikanlıydı. Kırışmış yüzü ve deri ceketiyile, haftada bir defa kesilmesi gereken kirli sakal taşıyordu. Baştan aşağı özensiz giyimliydi. Sadece kiliseye giderken ve yatağa yatarken çıkarttığı yağlanmış bir şapka taşıyordu. Onu hep uzanıp alabileceği bir yere bırakırdı.

Baldur, Obermann'ı gözleriyle takip etti. İçeri girişi anından oturana kadar gözledi. Bu esnada artık boşalmış bulunan bira bardağını masaya bırakmayı unutmuştu. Yabancıyı burada istemedikleri açıkça hissediliyordu. Yine de Baldur'un içine merak ateşi düşmüştü. Onun bu yeni gelen adama bakış tarzıyla, Obermann'ın arabanın penceresinden Hırvat kadına bakışı aynı tondaydı”. (DoW, s. 22)

Bu sahne kişisel anlatım konumu için tipik bir örnektir. Olaylar önce kapıdan giren kişinin gözüyle anlatılır. Ardından da aynı zaman dilimini içerecek şekilde masada oturan Baldur üzerinden verilir. Bu sahne açısından Obermann ve Baldur yansıtıcı figürler olarak ortaya çıkar, şahısların gözleri olayları aktarmak üzere tıpkı bir kamera gibi ödünç alınır. Bu sahneyi tanımlamak için ileri sayfalarda söylenmiş bir sözü nispeten serbest bir anlatımla zikretmeliyiz: “Hakikaten, insan sormadan edemiyor’ Kafesin parmaklıklarının önünde duran kimdir? Maymun mu yoksa ziyaretçiler mi?” Bu anlamda anlatıcı, kafesin parmaklıklarının iki tarafını kişisel anlatım konumunun yardımıyla göstermeye çalışmaktadır. Vahşi gerçekliği ise görmezden gelemeyiz.

Soyut düşüncelerin öne çıktığı (deneme) bölümler, kahramanın görüşü olmaktan ziyade anlatıcının yaklaşımını yansıtır:

“Doğada düz çizgi, köşeli açılar, daireler bulunmaz: Düz çizgi, aç ve daire, bütün bunlar geometrinin öylesine yardımcı kurgularıdır, yaklaşık değerlerdir, düşüncenin koltuk değnekleridir. Düz bir çizgide yaşamdan asla bir parça bulamazsınız.” (DoW, s. 170)

Roman, arabası içinde yalnız başına seyahat eden kahramanın acizliğini gösteren hayıflanmasıyla başlar, onun kendi kendisiyle hesaplaşma tipik bir yaşanmış söz (erlebte Rede) örneği olarak anlatıcı üzerinden dillendirilir: “Kaçış değildi / Hayır asla /... / Neyden kaçmalıydı ki?” (DoW, s. 5) Oldukça uzaklaşmasına rağmen şikâyet ettiği ne varsa halen zihnindeydi: Geçinemediği hayat arkadaşı ve kabullenemediği meslektaşları, içinde yaşadığı şehir ve diğer insanlardan hızla kaçmaya çabalıyordu. Yüzleşemediği sorunları sırtında kamburdu. Çareyi tebdili mekân ederek, kaplıcanın yalancı cennetine sığınmakta bulmuştu, ama buralarda insanlar hayatın gerçeklerini yaşıyorlardı.

Anlatıcı, şehirden köye doğru değişen hayat tarzlarını mekânları karşılaştırarak gösterir ve bunu da sık sık tekrarlarken araya şairane bir bakış girer. Zauner’in eşi Roswitha Zauner’e ait bir şiir, doğal hayatın güzelliklerine duyulan romantik özlemi yansıtmak için montaj tekniğiyle aktarılır. Yazarın da açık desteğini alan bu duyguyu Obermann ilk başlarda dolu dolu yaşar. Kahraman bu şiiri, o gece odasında yattığı Regine’nin çalışma masasının üzerinde duran ve takdir gördüğü anlaşılan bir kitaptan okur. Acı gerçek ise Regine’nin artık böyle bir dünyada barınamayıp şehre taşınmasıdır. Şaire göre:

“Açıkla bana:
Eğer hiç bir yer yoksa
Benim ait olabileceğim.
Hiç bir nağme çınlamıyorsa,
Beni cezbeden.
Hiç bir insan yaşamıyorsa,
Beni seven.
Hiç bir taş dikilmemişse,
İsmimin üzerinde yazılı olduğu.

Açıkla bana:
Niçin
Doğdum ki ben?” (DoW, s. 66-67)

Şiir, hedef kitlesine hitaben senli-benli tonda bir soru ile bitirilir. “Şiirsel ben” ile okurlarını tavır almaya zorlamaktadır. Söz konusu biçare “şiirsel ben”, kendisini zavallı bir kurban olarak sunarken aslında hayatın anlamını sorgulamaya davet eder. Sorusu aslında retorik karakterlidir ve cevabı beklemekten ziyade böyle bir psikolojiyle karşısındakileri etkilemek çabasını taşır. Verilmek istenen iletiyi şu şekilde yeniden ifade edebiliriz: İnsanın dünyaya gelmesinin amacı, duygusal yönden gönül bağı kurabileceği ve somut biçimde kendisini yuvasında hissedebileceği bir yerde, benzer diğer insanlarla birlikte bir yaşam sürmektir. Öldükten sonra da sembolik bir miras olarak sonraki kuşaklarca anılabilmek başka husustur.

Dikkat edilirse şiirde “Platz” (yer, alan), “Ton” (ses, balçık vs.) ve “Mensch” (insan) hatta mezar taşı olarak dört sözcük vurgulanır ve hayatın anlamı açısından sanki vazgeçilmez koşullar olarak ileri sürülmektedirler. Bunlardan “Platz” kelimesini coğrafi kavram olarak “yurt” olarak kullanıldığı aşikârdır. Coğrafya, insanların sadece ayak bastığı öylesine toprak parçası sayılmaz, üzerinde barındırdığı her şeyin bütünüdür, hayatîyetin kaynağıdır. Kişilerle onun arasında çoğu zaman anılar üzerinden daimi bir bağlılık ve aidiyet duygusunun şekillenmesi doğal bir sonuç doğurur. Ortaya çıkan bu duygu ile bir anlamda “coğrafyanın vatanlaşması” yaşanır.

Buradaki “Ton” kelimesiyle coğrafyanın üzerinde yaşayanlarda uyardığı ortak duyguların bütünü, bu sayede yaratılan atmosfer kastedilir. O yüzden de mekânın bir

anlamda kutsallaştırılmasına hizmet etmektedir. Şiirde zikredilen tipik bağlılık simgesi “mezar taşıdır.” Mezar taşının daha ziyade o kişiyi tanıyanlar açısından özel bir anlamı bulunduğundan, bu coğrafyanın kuşaktan kuşağa aktarılması, mirasın böylelikle devam ettirilmesi gündeme gelir.

Şiirin bütününde mutlak bahşedilmişlik, insanların kendi coğrafyaları üzerinde ezeli ve ebedi varoluş duygusu hakimdir. Hatta buradan nispeten seçilmişlik de sezebiliriz. Ama yine de konuyu daha ilerilere götürmeden yurda/coğrafyasına ve insanlarına bağlılık olarak özet bir fikre bağlayabiliriz. Buraya konulmasının sebebi ise yazarın yurdunun doğal güzelliklerine dair sevgisini bu roman vesilesiyle ayrıca gösterme isteğidir. Diğer yandan ister istemez bir çelişki sergilenir. Romantik özlemlerle gerçek hayatta yaşanan toplumsal yaşam arasındaki uyumsuzlukların gösterilmesi mümkün hale gelmektedir. Zira “şiirsel ben”in bütün iyi niyetine rağmen toplumsal yaşam, dağlar ve ormanlarla çevrili unutulmuş bu dünyadaki cinayeti ve diğer problemleri engelleyememiştir.

Görünürde köy şehir karşılaştırılması Zauner’i en fazla heyecanlandıran konular arasında gelir ve köy biraz daha olumlu sergilenirken şehir kaybedilmiş cephe konumundadır. Obermann, öteden beri şehir hayatını yaşamaktadır, ancak sorun yumağıyla baş etmesi gerekmektedir. İşyeri, ev de dahil şehirli yaşam tarzı onun açısından adeta sorunlarla özdeşdir. O yüzden de kendisini zorla doğanın kucağındaki bir kaplıcaya gönderirler. Romanın esin kaynağı, hem şehirden kaçış hem de doğa ve doğallıkla yeniden buluşma anlamında dağlar arasında unutulmuş köylerin içinden geçen bu gezidir. Hiç fark etmeden öylesine geçip gidecekken arabasının kaza yapması sonucu şimdi onlarla baş başadır. Köyde işlenilen cinayet ise buraları daha fazla yakından tanımai mkânını verecekti. Karıştığı olaylar onu bu hayatın içine çeker, bu arada da şehir hayatıyla ister istemez mukayeselere yol açar. Ona göre şehrin suçu saymakla bitmezdi: Film kulislerini aratmayan korkunç sokaklar ve meydanlardaki gürültü ve pis kokular, insanı bezdiren, bıktırıcı koşuşturmacalar, bürokrasinin çıkmaz çarkları, hayatı sömüren tekrarlar üzerinden liste uzar gider. Bunun yanında işyerinde ve evde yaşanan meseleler ise cabasıydı.

Obermann, kendisini doğal yaşamla tesadüfen buluşturan bu “yoldan çıkışına” dair gözlem ve izlenimlerini zaman zaman tiyatro sanatına özgü pencereden dışarı

bakarak bilgilendirme tekniğine (Elçi aktarımı, Botenbericht) benzeyen telefon konuşmalarıyla eşine aktarır, böylelikle hem katlanılmaz bulduğu şehir ile bağlantısını sürdürdüğünü gösterir hem de eşiyile köprüleri henüz atmadığını gösterir. Sadece birbirlerini anlamakta sıkıntıya düşüyorlardır, Heidi ile evlendiğine asla pişmanlık duymamaktadır.

Ona göre sanki dünyanın sonunda duran (“am Ende der Welt”) bu tabiat köşeleri, aslında medeniyetin doğuş yeridir. Dereler tepeler üzerine kurulu, ormanlarla kaplı bu köyler –kastedilen bir Orta Avrupa devleti olan Avusturya dağlarındaki köyleri-ormanlar çevrelenmiş çeşitli bitkilerle iç içe ortak bir yaşam sürdürmektedirler. Obermann, köyü bu haliyle ormandaki manastıra” benzetirken tabiat ile din bir araya getirilir. Köy, doğallığın neredeyse ta kendisidir. “Buruk barış” (herbe Frieden) boyunduruğundaki bu doğa köşesi kendi içinde “sonsuz döngüsünü” yaşamaktadır. Zaman anlayışına damga vuran döngüler, toplumsal alışkanlıkları tayin etmektedir. Şehrin unuttuğu bu bağ canlılığını buralarda hâlâ korumaktadır.

Diğer yandan bu taşra dünyası kedi ve fare ilişkisi kurallarının geçerli olduğu bir düzendir. Kendi iç yasalarını sürdürdüğüne Obermann bir kez daha tanıklık eder. Satır aralarında bu taşra dünyasının menfi yönleri de zikredilir: Yine Obermann, Jodok ile sohbet ederken: “Onlar, kendi ormanlarının tutsağı” (DoW, s. 215) sayıldıklarından, “... tıpkı ormandaki hayvanlar gibi davranırlar” (DoW, s. 51). Değişime özellikle de dışarıya kapalı bir toplumsal yapı.

Obermann tamirat ve cinayet nedeniyle geceyi orada geçirir. Kendisi açısındaki bir laboratuvar mahiyetindeki Jodok isimli jandarmanın kızı Regine’nin odasında kalır. Üniversite öğrencisi Regine’nin, cinayete kurban giden yabancı işçi Peter ile arkadaşlığı bulunmaktadır. Ertesi sabah 11 sularında kalktığında karyolanın altında bir kedinin fare avlama anını seyreder. Tanıdık bir sahnedir bu: Kedi, öldürmeden önce avıyla bir müddet oyalanır, ona hava atıp tutar, serbest bırakır, tekrar yakalar. O içgüdülerini tatmin ederken, kurban ise hayatta kalmak için var gücüyle çabalar. Obermann kurban açısından ölüm kalım mücadelesini öylesine seyreder, merak ve hayretini tatmin eder. Mecbur olmasa bile müdahale etmediğinden dolayı ganimet kedinin ağzında kaybolur.

Bu esnada gerek kedi gerekse fareyi kendi bireysellikleriyle tanımayız, türlerinin öylesine anonim birer numunesidirler ve adeta işlevleriyle karşımıza çıkarlar: Onları yönlendiren hayatta kalmak, beslenmek gibi içgüdüleridir. Bulabildiklerinde, herkes kendi alt basamağındaki başka bir canlıyı avlamaya çalışarak hayatta kalır. Av ve ganimet gibi zorunlu rolleri içinde kedi kedidir, fare ise faredir. Doğadaki ebedi yazgıdır bu. Obermann'ın soğukkanlılıkla öylesine seyrederek şahit olduğu bu sahnenin anlamını romanın bütününe şamil kılmak mümkündür. Çünkü kendisinin maruz kalmadığı olaylar silsilesini gözlemledikten sonra birtakım sonuçlara ulaşmaya çalışır. Nispeten tümdengelim çıkarımlar ile katil ile kurbanı arasındaki olası mantıksal bağlar örer (!).

Köyde işlenilen cinayet konusunda da Obermann bir kez daha tipik bir gözlemci olarak ortaya çıkar ve bir nevi gayri resmi soruşturma yürütür ve bilindik sorunlarla karşılaşır: Böyle bir meseleyi aydınlatmak ile görevli, kamu düzeninin dağlardaki temsilcisi jandarma Jodok tarafından nazikçe tehdit edilir: "Bayım siz bunu anlayamazsınız. Siz şehirlisiniz. Ben biliyorum ... Fakat her şeyin belirli bir sınırı var. Meslektaşım... Ve bir gün bir ceset bulacaklar. Yine hiçbir tanık olamayacak. Hiç kimse tek söz etmeyecek. Siz bu gerçeği değiştiremeyeceksiniz!" (DoW, s. 47)

Sonuç

Avusturya edebiyatının önde gelen çağdaş yazarlarından Zauner'in bu eseri, köy-şehir, yerli-yabancı, suçlu-masum gibi temel karşıtlıklar üzerinden çok katmanlı bir yapı kurar. Roman, bir yandan ülkenin coğrafi özelliklerine yoğunlaşırken, diğer yandan Orta Avrupa'daki konumu ve ekonomik refahın getirdiği yabancı işçilere yönelik önyargıları adli bir vaka merceğinden sorgular.

Tatile çıkan polis memuru Obermann, peşine düştüğü cinayeti çözmesine rağmen, bu durumu basit bir merak giderme ve kişisel tatmin unsuru olarak görür. Kırsalda gizlenmeye çalışılan bu suçu, kendi temsil ettiği ve bekçiliğini yaptığı şehir hukukunun normlarına uydurmaz. Evrensel hukuk ilkeleri ve adalet anlayışı bu tavırla adeta göz ardı edilir. Obermann, bu dünyanın sadece kenarından teğet geçerek yolculuğuna devam eden bir seyirci konumundadır. İşte bu tutum, eserin işlediği toplumsal meselelere daha derin ve düşündürücü bir bakış açısı kazandırır.

Kaynaklar

Tepebaşılı F. (2013): *Die wahrheit durch katze und maus: Wiederkunft des Gleichen.* (Fr. Zauners Roman "Dort oben im walde bei diesen leuten"). Diyalog Dergisi 1/1, s. 38-50

Tepebaşılı, F. (2019): *Roman incelemesi.* Konya: Çizgi.

-Zauner Fr. (2000): *Dort oben im walde bei diesen leuten.* Grünbach

Parlakgüneş, E. S. (2025). Die mauer des schweigens: Waldmotiv in dem roman "Dort oben im wald bei diesen leuten" von Friedrich Ch. Zauner. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Arştın. Derg.* (44), 465-475. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14844238>

FINANS: Bu çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI: Yazar, bu çalışmayı etkileyebilecek finansal çıkarlar veya kişisel ilişkiler olmadığını beyan eder.

YAZAR KATKILARI: Yazar, makalenin tümünü katkılarıyla oluşturmuştur.

ETİK ONAY BEYANI: Bu çalışmada Yerel Etik Kurul Onayına gerek duyulmamıştır.

VERİ KULLANILABİLİRLİK BEYANI: Bu çalışmada kullanılan verilere yazardan talep üzerine erişilebilir.

FINANCE: No financial support was received for the conduct of this study.

CONFLICT OF INTEREST STATEMENT: The author declare that there are no financial interests or personal relationships that may influence this study.

AUTHOR CONTRIBUTIONS: The author has contributed to the manuscript in its entirety.

ETHICAL APPROVAL STATEMENT: Local Ethics Committee Approval was not required for this study.

DATA AVAILABILITY STATEMENT: The data used in this study are available upon request from the author.

Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

(This work is licensed under a Creative Commons NonCommercial license Attribution International License).